

Odjeci petrarkizma u hrvatskoj književnosti od renesanse do romantizma

Tkalec, Anja

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:923190>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Anja Tkalec

**ODJECI PETRARKIZMA U HRVATSKOJ
KNJIŽEVNOSTI OD RENESANSE DO
ROMANTIZMA**

Završni rad

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA KROATOLOGIJU

ANJA TKALEC

**ODJECI PETRARKIZMA U HRVATSKOJ
KNJIŽEVNOSTI OD RENESANSE DO
ROMANTIZMA**

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Domagoj Brozović

Zagreb, 2023.

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
2. Francesco Petrarca.....	1
2.1 Kanconijer i petrarkizam	2
3. Petrarkizam u hrvatskoj književnosti	4
3.1 Prva hrvatska pjesnička škola.....	5
4. Književno razdoblje renesanse.....	7
4.1 Ranjinin zbornik.....	8
4.2 Pjesnici Ranjinina zbornika – Šišmundo Šiško Menčetić i Džore Držić	8
5. Književno razdoblje baroka	11
5.1 Ivan Bunić Vučić – zbirka Plandovanja	11
6. Književno razdoblje romantizma.....	13
6.1 Stvaralaštvo Stanka Vraza.....	14
7. Zaključak	15
8. Popis literature:	16

1. Uvod

Francesco Petrarca bio je talijanski književnik koji je svojim djelom *Kanconijerom* postavio temelje ljubavne lirike. Oponašanje Petrarkina pjesništva postalo je temelj svjetskih književnosti, uključujući i pjesme prvih hrvatskih pjesnika.

Cilj ovog rada jest predstaviti Petrarca i njegovu zbirku *Kanconijer* te istaknuti glavne karakteristike književnog pravca petrarkizma. Zatim će se prikazati odraz petrarkizma u hrvatskoj književnosti kroz renesansu, barok i romantizam s fokusom na stvaralaštva pjesnika Ranjinina zbornika, Stanka Vraza i Ivana Bunića Vučića.

U prvom dijelu završnog rada predstaviti će se Francesco Petrarca i glavne značajke petrarkističkog pravca. Zatim će se prikazati odraz petrarkizma u hrvatskoj književnosti, tematika i stil pisanja kroz prvu takvu pjesničku školu. Glavni dio rada bit će prikaz i analiza ljubavne lirike hrvatskih petrarkista koji su pisali po uzoru na Petrarca. Prvi pjesnici bit će Šiško Menčetić i Džore Držić, čije se pjesme nalaze u Ranjininom zborniku. Zatim će se u razdoblju baroka, kroz ljubavnu zbirku *Plandovanja*, analizirati pjesništvo Ivana Bunića Vučića. Za posljednje razdoblje, romantizam, analizirat će se rad ilirskog pjesnika Stanka Vraza u zbirci *Dulabije*.

2. Francesco Petrarca

Podatci o velikom talijanskom književniku, Francescu Petrarci, poznati su iz njegova životopisa pod imenom *Pisma potomstvu (Posteritati)*. Rođen je u gradiću Arezzu, u Toskani, 20. srpnja 1304. godine. Majka mu je bila Eletta Canignani, a otac ser Petracco. Njegov otac, kao politički prognanik, preselio je sa svojom obitelji prvo u Avignon zatim u Francusku u grad Carpentras. U Francuskoj je Petrarca započeo i svoje školovanje, u Montpellieru gdje je studirao pravne znanosti. Studiranje je nastavio kasnije i u Bologni, no nikada ga nije završio. Sa svojim bratom Gherardom proputovao je kroz mnoge europske gradove, no brat mu se vrlo brzo zaredio, a Petrarca se zadovoljio nižim crkvenim redom koji mu je osigurao financijske potrebe (Čale, 1971: 7-9). Kroz svoj život obavljao je mnoge poslove unutar crkvenih redova, ali i službe za svjetovne uglednike i moćnike.

Najvažniji Petrarkin trenutak u životu „bio je šesti travnja godine 1327, kad je u avinjonskoj crkvi Svete Klare vidio Laure, ženu nadahnjiteljicu koju je uzdigao do simbola slave, neispunjenu, idealnu, duhovnu i senzualnu, opsesivnu i fatalnu ljubav“ (Čale, 1971: 10). Laura od tada postaje središnjim motivom Petrarkinih pjesama i u isto vrijeme, simbol i ideal žene kojoj će kasnije, kroz sva književna razdoblja, pjevati generacije pjesnika.

Petrarca je već tada bio „proslavljeni pisac“ djela na latinskom jeziku te je 8. travnja 1341. godine okrunjen lovorovim vijencem na Kapitolu u Rimu (Čale, 1971: 15). U sljedećim godinama Petrarca je proveo u ponovnom traženju svoje duhovnosti i svojega životnog puta kao umjetničke duše. Nakon niza događaja koji su ga duboko pogodili, kao smrt njegove voljene Laure i nekolicine njegovih bliskih prijatelja u epidemiji kuge, zaređenja njegova brata koji je do tada uvijek bio uz njega, Petrarca se vratio u Italiju. Tada je prihvatio posao u Milanu, kod kardinala Giovannija Viscontija gdje je Petrarca uživao poziciju među višim slojem. Razdoblje koje je uslijedilo, takozvano „milansko razdoblje“, njegovo najplodnije razdoblje stvaralaštva. Kao umjetnička duša, uživao je u samoći koju su mu pružali ljetnikovci te su upravo u njima nastali i najpoznatiji stihovi Kanconijera (Čale, 1971: 17).

Većinu svojih djela napisao je na latinskom jeziku, a najvažnija od njih su: *Moja tajna (Secretum meum 1342. – 1343.)* i latinski spjev *Afrika*. Velik dio njegova opusa čine zbirke pisama, primjerice *Prijateljska pisma (Familiarium rerum libri XXIV)*, koja daju pregled Petrarkinih talijanskih, ali i svjetskih poznanstava. Zatim *Staračka pisma (1361.-1374)* i *Sine nomine (1342.-1358.)* te tri knjige *Pisama u stihu*. Posljednja zbirka pisama koje je napisao nalazi se u knjizi *Pismo potomstvu*. Kako je već spomenuto, knjiga sadrži biografske podatke o autoru, ali i razne događaje iz njegova života. U njegovu opusu našla su se dva povijesna i poučna djela: *O slavnim ljudima* i *Knjige o spomena vrijednim stvarima* (Čale, 1971: 20-23).

Svoje posljednje godine života proveo je u obližnjem mjestu kraj Padove, pod imenom Arquà. Boravio je u vili gdje ga je i zatekla smrt, 19. srpnja 1374, „za radnim stolom, glave klonule na knjigu“ (Čale, 1971: 18). Pokopan je u spomenutom mjestu u grobnici kraj crkve.

2.1 Kanconijer i petrarkizam

Njegovo najznačajnije djelo je zbirka ljubavnih pjesama posvećenih Lauri de Noves, napisanih na talijanskome jeziku. Najpoznatiji je pod imenom *Kanconijer*, ali u talijanskom jeziku nosi naslov prvog stiha početnog soneta: „Vi, što u zvuku rasutih mi rima“ - *Rime sparse (Rasute rime)*, odnosno „djelo se u definitivnoj redakciji vatikanskog rukopisa latinskim naslovom zove

Francisci Petrarcae laureati poetae Rerum vulgarium fragmenta“ (Čale, 1971: 43). Zbirka pjesama podijeljena je u dva dijela. Prvi, *Za života gospođe Laure*, sadrži pjesme koje su pisane za njena života dok drugi dio, *Poslije smrti gospođe Laure*, obuhvaća pjesme koje je Petrarca pisao nakon njezine smrti u epidemiji kuge. Većinu zbirke čine upravo soneti, njih 317, a ostatak se sastoji od 29 kancona, 9 sestina, 7 balada te 4 madrigala (Čale, 1971: 43). Frane Čale u svojoj je knjizi povukao paralelu između Danteova i Petrarkina odnosa prema njihovim idealnim ženama. Naime, za oba pisca, ta žena predstavlja „veliku ljubav, nadu i čežnju“, no razliku čini Petrarkina sposobnost da kroz cijeli *Kanconijer*, uz ljubavne stihove, provuče širok spektar osjećaja koji su se kretali od same ljubavi i čežnje za Laurom, njegovih nadanja te boli i tuge nakon njezine smrti. Osim što Laura potiče razne osjećaje, ona za Petrarca predstavlja borbu između savršenog i stvarnog, grijeha i vjere: „sukobljavaju suprotnosti između realnog i idealnog, nagonskog i duhovnog i neprestance se u lirskim izljevima vezanim za bezbroj situacija svejednako u krugu izmjenjuju očaj i nada“ (Čale, 1971: 45).

Francesco Petrarca ovom je zbirkom utemeljio pjesničku školu te je začetnik petrarkizma, pokreta koji će biti zastupljen kroz skoro sva razdoblja književnosti i raznih književnih vrsta. Kako bi se mogao prepoznati, valja istaknuti najbitnija obilježja navedenog pravca. Petrarkisti kao glavnu tematiku svojih djela temelje na idealiziranoj ženskoj ljepoti. Pišu joj pjesme u čast i slavu, ističu, za njih važan trenutak, kada su je ugledali, a kako je ta ljubav najčešće neuzvrćena stihovima opisuju svoju tugu i bol. Tako je i Petrarca bio očaran svojom Laurom, njezinom prirodnom i neusporedivom ljepotom: „Diveć se Amor i ja njoj toliko / ko da je čudo neviđeno prije / motrimo je kad zbori il se smije :/ sebi je nalik, ne sliči joj niko“ (Čale, 1971: 60). S druge strane, tu je nepodnošljiva bol te čest motiv smrti koju pjesnici zazivaju od muke jer njihova draga ne uzvrća ljubav: „Kad bi me smrt rasteretiti htjela / ljubavne misli što me tišti svega, / vlastitom rukom već bih se tog trga / oslobodio i nenasna tijela“, što će kasnije i ostali pjesnici rado koristiti (Čale, 1971: 48).

Osim vanjskih obilježja Petrarkine lirike, bitna je struktura pjesama. Petrarca je pisao u obliku soneta kojeg čini 14 jedanaesterca, a raspoređeni su u dva katrena i dva terceta. U katrenama je rima bila ili obgrljena (ABBA) ili ukrštena (ABAB), a pravilan raspored prenio se i na tercete. Takav sonet danas nazivamo Petrarkin sonet. Osim same forme soneta, bitne su i stilske figure. Frane Čale naglašava kao bitno obilježje antitezu, suprotnost, koja je „jedna od najlakše uočljivih i najčešćih crta u Petrarkinu govoru“ (Čale, 1971: 109). Kao najbolji primjer antiteze kod Petrarce, Čale je dao primjer pjesme *Pace non trovo, et non o da far guerra*, u kojoj stavlja u odnos dva suprotna pojma kako bi dočarao njegovu ljubav prema Lauri: „Ja

nemam mira, a u rat ne hrlim; / leden a gorim, plašim se i nadam; / po nebu letim, a na zemlju padam“ (Čale, 1971: 109). Uz njih, često je koristio i parove riječi poput život i smrt, duh i tijelo, sladak i gorak, prvi i zadnji, a uz antitezu je često koristio oksimoron spajajući dva nespojiva pojma, poput žive smrti. Čale sva obilježja Petrarkina stvaralaštva (antiteze, oksimoroni, nabranjanja, ponavljanja, hiperbola) naziva Petrarkinim elokvencijama (Čale, 1971: 116).

3. Petrarkizam u hrvatskoj književnosti

Hrvatski se petrarkizam javlja usporedno s druga dva kulturno-književna pokreta – humanistička poezija na latinskom jeziku i glagoljaška književnost. Stoljeće koje su obilježili „najvažniji zbornici-kodeksi pisani glagoljicom, ali i tiskane prve glagoljske knjige, dok s druge strane upravo u ovom stoljeću u hrvatskoj kulturnoj sferi stvaraju važna djela na latinskom jeziku“ (Bogišić, 2007: 11). Srednjovjekovne skupine glagoljaša i začinjavaca, zatim humanistička kultura i književnost, postavili su na području Dubrovačke Republike i mletačke Dalmacije, temelje za novi pjesnički val. Petrarkizam je svoj puni potencijal ostvario upravo na već razvijenim područjima pa tako prve generacije petrarkista dolaze iz Dubrovnika, Splita, Zadra i otoka Hvara (Bogišić, 2007: 33).

Petrarca je kod hrvatskih petrarkista poslužio kao inspiracija za njihovu ljubavnu liriku. Tako su najčešće zastupljene teme ljubav na prvi pogled, ženska ljepota, ljubavna bol i tuga, koje upotpunjuje pjesnik i svojim vlastitim osjećajima i razmišljanjima. Svoje stihove pisali su dvostruko rimovanim dvanaestercem, a njihov je jezik bio „svojevrсна asimilacija, preuzimanje intelektualne jezične nadgradnje srednjovjekovne pismenosti – književnosti označujući pri tome već od početka stanovitu ravnotežu čakavskog, štokavskog i kajkavskog elementa“ (Bogišić, 2007: 14). No neki od prvih petrarkista pišu i na latinskom i na talijanskom. Takve stihove pronalazimo već u *Ranjininu zborniku*, i kasnije kod Hanibala Lucića. Radovi na talijanskom jeziku specifični su za dvije komune – Dubrovnik i Kotor, u kojima su sačuvani primjeri soneta. Neki od njih su Sabo Bobaljević Glušac iz grada Dubrovnika te Ludovik Pascale (Pasković) iz Kotara (Bogišić, 2007: 40).

Razliku između hrvatskih i talijanskih petrarkista iznosi Rafo Bogišić u svojoj knjizi *Hrvatski petrarkizam*: „petrarkist ne iskazuje samo osobnu ljubav i zaljubljenost, ne pjeva samo o gospođinoj okrutnosti i ljepoti, plemenitosti i dobroti, nego istodobno u prvi plan stavlja vlastiti odnos i vlastito raspoloženje prema životu i življenju općenito ističući često u prvi plan problem svog mjesta i položaja u društvu i svijetu“ (Bogišić, 2007: 23). Pjesnici kroz svoje

ljubavne stihove spjevaju i o svojim vlastitim osjećajima, svojoj pripadnosti u društvu i svijetu, svome značaju te sudbini i životu. Sve to na narodnom jeziku u razdoblju pronalaženja vlastita jezičnog izražavanja i stila.

S obzirom da se petrarkizam zadržao čitavo stoljeće, Rafo Bogišić i Marija Peakić-Žaja u antologiji *Hrvatski petrarkisti* izdvojili su čak tri etape petrarkizma u hrvatskoj književnosti. Prva etapa obuhvaća razdoblje od kraja 15. stoljeća i prvo desetljeće 16. stoljeća, odnosno prvi val petrarkističkih pjesnika u Hrvatskoj. Također se za tu prvu etapu rabi naziv i „klasični petrarkizam“ kojemu je, upravo temelj ljubav prema idealiziranoj ženi te pjesnikova prvotna zaljubljenost i potom tuga i bol od neuzvraćene ljubavi (Peakić-Žaja, 1975: 254). On uključuje znameniti *Ranjinin zbornik* iz 1507. godine s djelima Šiška Menčetića, Džore Držića, ali uz njih uključuje i lik i djelo Hanibala Lucića. Prvi petrarkisti, oduševljeni Petrarkinim djelom, svojim stihovima vjerno prate idilične ljubavne motive i strukture koje progovaraju o velikoj ljubavi i nesretnom ljubavniku. Drugim razdobljem obilježava sredinu 16. stoljeća s kanconijerom Nikole Nalješkovića te djelima njegovih suvremenika Mavra Vetranovića, Marina Držića, Nikole Dmitrovića i Petra Hektorovića. Spomenuti petrarkisti svoje su ideale realizirali i ubacili jednostavnije, stvarnije elemente iz svakidašnjeg života. Osim razmišljanja o neuzvraćenoj ljubavi, ovi pjesnici produbljuju spektar misli te uključuju refleksiju o nekim svakodnevnim događajima iz vlastita života, skloniji su razmišljanju čovjekove sudbine, njegova života i smrti. Posljednja etapa, obilježena laganim odmakom od prvog oduševljenja Petrarcom, zauzima posljednja desetljeća 16. stoljeća. Opsesija ženom i ljubavi prema njoj, oslabila je, a pjesnikov život i pronalazak za mir, postaju temelji djela nove generacije. Pjesnici posvećuju više pažnje na svakodnevicu – uživanje s prijateljima, obrazovanje, čitanje, pjevanje što ukazuje na dolazak novoga razdoblja „barokna vremena kada su podvojenosti čovjeka osjećaji i novi putovi“ (Peakić-Žaja, 1975: 256).

3. 1 Prva hrvatska pjesnička škola

I u prijašnjim razdobljima, srednjem vijeku i humanizmu, Hrvati su imali svoju književnost, no ona je bila različita i u tematici i strukturi te kao takva nije mogla pružiti daljnji razvoj književnosti. Petrarkizam, kao književni pravac je u hrvatskoj književnosti „značio prvi profesionalni književno-pjesnički odnos, i zatim, bio je to ujedno prvi dosljedni angažman na narodnom jeziku“ koji je Hrvatima omogućio priliku izražavanja, i pored toga, stvaranje vlastita jezika i književnosti (Peakić-Žaja, 1975: 243). Za razliku od začinjavaca koji su zapisivali pjesme raznih tematika i oblika, petrarkizam je točno određen temama, motivima i strukturom

(Peakić-Žaja, 1975: 243). „Osim novog, ljubavnog, izrazito ovozemaljskog opredjeljenja veliku, draž, snagu i nadu cijelom pokret dao je novootkriveni medij: čist narodni jezik“, što je značilo da je upravo najvažnije obilježje hrvatskog petrarkizam stvaranje na vlastitom, hrvatskom jeziku (Peakić-Žaja 1975: 244).

Svoje su stihove petrarkisti gradili na temelju: „srednjovjekovnog crkvenoslavenskog čakavskog-ikavskog glagoljaškog kompleksa začinjavca“, pri tome, imajući na umu i nove pojave u književnosti (Peakić-Žaja, 1975: 244). Dvanaesterci i osmerci u hrvatskoj poeziji postojali su i prije petrarkista. Kako bi uključili nešto svoje, odbacili su Petrarkin sonet i svoje ljubavne pjesme pisali dvostruko rimovanim dvanaestercem. Tako većina petrarkista nije pisala sonete, a ako i jesu, bili su na talijanskom jeziku. Također su i prijevodi s talijanskoga napisani pomoću dvostruko rimovanog dvanaesterca jer su smatrali kako sonet pripada isključivo talijanskoj književnosti, kako nikako nije dio i hrvatske književnosti. Hrvatske pjesme nisu imale točno određen broj stihova, kao kod Petrarce, već su pjesnici pisali prema potrebi, koristeći slobodu pisanja (Bogišić, 2007: 38-39).

Najčešće teme hrvatskog petrarkizma bile su, dakako, povezane uz „izabranu gospođu“ koju pjesnik u svojim stihovima bezuvjetno voli, cijeni i obožava, a njen lik veliča i slavi. (Peakić-Žaja, 1975: 244). No, kada je ta ljubav, neuzvrćena, petrarkisti pjevaju o tuzi i boli, očaju i ponovnom nadanju, uključujući svoja emocionalna stanja i razmišljanja. Svoje su pisanje petrarkisti nastojali podići na višu razinu, htjeli su biti »pravi« pjesnici te ostvariti svoj potencijal kao umjetnici, biti prepoznati za svoj rad (Bogišić, 2007: 35). Bili su uvjereni da im pisanje neće biti samo oslobođenje ljubavne boli već da će im „skladanje pjesni pružiti utjehu, rješenje i zadovoljstvo u svim životnim nevoljama i proturječjima“ (Bogišić, 2007: 36).

Hrvatski petrarkisti razvili su svoj način oponašanja Petrarce, služeći se raznim atributima, usporedbama, metaforama, epitetima, sintagmama kako bi pokazali ljepotu svoje drage te svoju bol i svemu što podnosi zbog nje. Njezinu ljepotu uzdisali su u nebesa, uspoređivali sa zvijezdama, nebom i anđelima: „gospođa je zapravo nadnaravno biće, ona je milost povezana s nebom“ (Bogišić, 2007: 44). Gospa je bila: „sunačce-srdačce, gizdava diklica, mlađahta krunica, anđelski ures, ljepos što sja, ličce biserno, ures gizdavi, svitli pozor, srca cvil, biser bili, cvit gizdavi, ljuvena rados, trudahta bol, đilj pribili, krunica od slave, zora bila, venčac uresni, đilj gizdavi, zraka sunčana, sjaj zvizde, jelenčac“ (Bogišić, 2007: 36). Hrvatski su petrarkisti dodali i neke elemente pučke narodne književnosti, primjerice za svoju „gospođu“ koriste naziv „vila“, koji će se često pojavljivati i u kasnijim razdobljima (Bogišić, 2007: 37). Žena hrvatskih petrarkista ima zlatnu kosu, na glavi nosi krunu, oči su joj kao u

zvijezda, ruke i grudi s joj „bilji sniga“, ima bijeli dugi vrat, lice joj se „rusica“ (Bogišić, 2007: 38). Nisu zaostajali niti za opisima pjesnikova nesretna stanja: „u tuzi je ljuvenoj, prosi smrt, gine, kopni, cvili, plače, tuži i čeka skončanje, živi u mucu ljuvenoj, prosi smrt, pati gorki jad, živinje mu je dreselo“, u sebi nosi bol, snašao ga je očaj i želi brzu smrt (Bogišić, 2007: 36).

Pišući na svome jeziku, šireći svoja razmišljanja i svoje muke „hrvatski su petrarkisti osjetili da su njihova pjesma i njihov jezik nešto samo njihovo, nešto što ravnopravno postoji uz druge jezike i medije, koje su dobro znali i poznavali“ poput latinskog i talijanskog. S pojavom petrarkizma i dodavanjem svojih elemenata, hrvatski su petrarkisti postavili temelje hrvatske književnosti (Bogišić, 2007: 34).

4. Književno razdoblje renesanse

Razdoblje renesanse u europskoj kulturi obuhvaća 15. i 16. stoljeće, a svoje početke pronalazi u Italiji već u 14. stoljeću. Do hrvatskih područja stigla je u 16. stoljeću zahvaljujući geografskoj blizini talijanske obale. Renesansna književnost obilježena je povratkom antičkim uzorima glede jezika i književnih vrsta. Nastale su nove književne vrste poput pastorala, ekloga, ljetopisa, kronika, a najviše je dominirao ep. Naravno, glavna sastavnica renesanse jest književni pravac petrarkizam, a u Hrvatskoj književnosti najavio ga je *Ranjinin zbornik*.

Začetnikom hrvatske renesanse smatra se Marko Marulić, *otac hrvatske književnosti*, sa svojim djelom *Judita*. Slijedi ga niz petrarkista koji su, kako je rečeno, obilježili razdoblje: Šiško Menčetić, Džore Držić, Hanibal Lucić, Dinko Ranjina i Dinko Zlatarić, o kojima će detaljnije biti rečeno kasnije. pisci novih književnih vrsta su: Petar Hektorovića i ribarska pastorala u djelu *Ribanje i ribarsko prigovaranje*, pastoralna proza prvog hrvatskog romana Petra Zoranića *Planine*, satirične komedije Nikole Nalješkovića i Marina Držića te dijaloški traktati Nikole Vitova Gučetića i Frane Petrića. Njihova djela nastala su ponajprije na već poznatom, latinskom jeziku i narodnom, a kao posljedica utjecaja talijanskih pjesnika, hrvatski pisci, kako bi se istaknuli, pisali su na talijanskom jeziku. No renesansno razdoblje važno je jer se uz petrarkizam, počinje pisati i na hrvatskom jeziku, koji je obilježen upotrebom sva triju narječja te uključivanjem hrvatskih folklornih elemenata. (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=52451>, pristup ostvaren 20.8.2023).

4.1 Ranjinin zbornik

Zbornik Nikše Ranjine nastao je 1507. godine, a najznačajniji je kodeks jer sadržava korpus djela prvih hrvatskih pjesnika nakon razdoblja srednjega vijeka. Književna djela ostala su sačuvana zahvaljujući mladome vlastelinu Nikši Ranjini. Naime, on je „vođen suvremenim humanističkim poticajem, željom da i sam sudjeluje u moćnom valu »vrlina«, koja je pokretala ljude i duhove“ počeo prepisivati pjesme kako bi si osigurao dio u tom novom pjesničkom svijetu. Rafo Bogišić navodi kako „nije isključeno da je i sam skladao, da je možda u svoj *Zbornik* ubacio i poneku svoju pjesmu“ (Bogišić, 2007: 69). Zbornik nema točan raspored, već su pjesme stavljene kako bi koju Ranjina prepisao. No kasnijom analizom, može se zaključiti da se *Zbornik* sastoji od dva djela: prvi dio obuhvaća pjesme Šiška Menčetića i Džore Držića, a u drugom se djelu nalaze pjesme anonimnih pjesnika 15. i 16. stoljeća. Sam *Zbornik* ne daje mnogo podataka o samim pjesnicima, ali pomnom analizom pjesama, danas se znaju osnove o njima.

4.2 Pjesnici Ranjinina zbornika – Šišmundo Šiško Menčetić i Džore Držić

Šiško Menčetić, podrijetlom iz dubrovačke plemićke obitelji, rođen je 1457. godine. Pohađao je humanističku školu, a kasnije se kao dio dubrovačke vlastele, bavio trgovinom i raznim administrativnim funkcijama u gradu. Zabilježeno je da je neko vrijeme vršio funkciju kneza Republike. Umro je kao žrtva kuge 1527. godine koja je u tom razdoblju zahvatila područje Dubrovačke Republike (Peakić-Žaja, 1975: 44). Zajedno sa Džorom Držićem, predstavlja prvu fazu petrarkizma u hrvatskoj književnosti. (Čale, 1971: 94)

Najveći dio *Ranjinina zbornika* čine upravo Menčetićeve pjesme. Njegov opus sadržava više od 500 tekstova od kojih su rijetki oni koji nemaju ljubavnu tematiku. Poznata je i druga zbirka, *Pjesni Šiška Vlahovića*, koja broji 366 pjesama od kojih su neke religioznih tematika (Čale, 1971: 83).

Kao oponašatelj Petrarkine lirike, najzastupljenije teme su: ljubav i slava gospoje, ljubavna bol i patnja (Bogdan, 2012: 148). Shodno tome, nastala je pjesma posvećena trenutku kada je Šiško Menčetić ugledao svoju dragu: „meni bi vidjeti još lipšu ner vilu / gospođu sjediti u rušcu pribilu“ (Bogdan, 2007: 13). Menčetić je svoje pjesme pisao dvostruko rimovanim dvanaestercem, najčešće s temeljem na čakavskom narječju, uključujući i poneke štokavske oblike. Većina njegovih stihova su prepjevi talijanske ljubavne lirike, ali ih je prilagodio na

hrvatski jezik, uključujući i elemente narodne književnosti, primjerice pisanje dvostruko rimovanim dvanaestercem.

Za razliku od Petrarkinih stihova koji opisuju i slave gospođu, Menčetić je u svoje stihove uključio i odgovore od svoje drage koji su zatim popraćeni pružanjem nagrade za njegovo služenje, što je uključivalo uživanje u senzualnosti što se u Petrarkinim pjesmama nije pojavljivalo: „Zašto rič ne reče, nu se sva raskrili; / ter k meni doteče s rukami pribili, / ter s veljom ljubavi uhvati obraz moj“ (Bogdan, 2012: 157).

Najpoznatija petrarkistička pjesma Šiška Menčetića je zapravo prijevod Petrarkina 61. soneta (*Benedetto sia l'giorno, e 'l mese, et l'anno*). Na njoj se mogu uočiti specifična petrarkistička obilježja Petrarkine lirike ali i hrvatske. Napisana je u 16 dvostruko rimovanih dvanaesteraca, u kojima je vidljivo tipično ponavljanje epiteta *blaženi*: „Blaženi čas i hip“, kojima je želio naglasiti koliko je važan trenutak ulaska gospe u njegov život. Također, vidljiv je i motiv ljubavi na prvi pogled već u prvim stihovima: „Blaženi čas i hip, najprvo kad sam ja / vidil tvoj obraz lip, od koga slava sja“ (Čale, 1971: 119). Menčetić koristi i gradaciju riječi: „čas i hip; čas i vrime; plač i suze“ kako se njegovi osjećaji i ljubav produbljuju (Čale, 1971: 120). Mogu se pronaći i parovi riječi koji čine antitezu, primjerice *noć* i *dan*. Ova pjesma je također i primjer oponašanja gotovo svih karakteristika Petrarkine elokvencije (Čale, 1971: 119).

Važno obilježje, i razlika, Menčetićeve lirike jest da u svojim stihovima opisuje pozitivan gospin odgovor na svoja udvaranja. Njegov lirski subjekt dobiva nagradu za vjernu službu te „uživa u senzualnosti koja je nepoznata petrarkističkoj lirici“, primjerice u pjesmi br. 455: „Zašto rič ne reče, nu se sva raskrili, / ter k meni doteče s rukama pribili, / ter s veljom ljubavi uhvati obraz moj“ (Bogdan, 2012: 157). Nadalje, za razliku od Petrarkine bezuvjetne ljubavi prema Lauri, Menčetićev lirski subjekt često traži naknadu za svoje pjesme o gospi.

Menčetićev suvremenik, pjesnik i dramatičar Džore Držić rođen je 1461. godine u Dubrovniku u uglednoj građanskoj obitelji. Studirao je pravo, a potom se zaredio za svećenika te je obnašao tu dužnost veći dio svoga života. Preminuo je s tek navršenih 40 godina u Dubrovniku, 1501. godine (Peakić-Žaja, 1975: 6).

Držićevo stvaralaštvo pretežito je sačuvano na latinskom jeziku u nekoliko rukopisa, no one pisane na hrvatskom jeziku sačuvane su u *Ranjinu zborniku*. Konačni opseg njegovih djela objavljen je u knjizi *Stari pisci hrvatski*, koje je uredio Josip Hamm 1965. godine, nakon pronalaska Držićevih rukopisa u Dublinu polovicom 20. stoljeća (Bogišić, 2007: 7).

Kako je Menčetić preuzeo neke tipične petrarkističke motive i teme, tako je i Držić preuzeo one, već poznate, motive ljubavi i tuge, gospe i njene ljepote te motive tuge i boli popraćene neuzvraćenom ljubavi. Tomislav Bogdan, Držićevu ljubavnu liriku podijelio je u četiri skupine: „ pjesme sa zaljubljenim lirskim subjektom muškog roda, pjesme čiji su lirski subjekti analitičari ljubavne problematike, pjesme sa zaljubljenim lirskim subjektom ženskog roda te pjesme s religioznim lirskim subjektom“ (Bogdan, 2003: 145). Kao i ostali hrvatski petrarkisti, pisao je dvostruko rimovanim dvanaestercom te se služio narodnim jezikom. Neki od poznatijih naslova Držićevih petrarkističkih pjesama su: *Draža je od zlata, Moje čisto zlato, Od jele u gori, Prislavna ma vilo, te Grem si, grem*. Uz liriku, poznata je i ekloga pod nazivom *Radmio i Ljubmir* (Peakić-Žaja, 1975: 6-42).

Držić svojoj gospi daje tipične opise koje koriste i kasniji hrvatski petrarkisti. U pjesmi *Ljubav jur vidim* vidljiva je upotreba epiteta anđeoski za opis ljepote svoje gospe te vrlo čest u hrvatskih petrarkista, naziv vila: „anđeosko ličce gdi t vidih / da k meni, vilo svrnu...“ (Peakić-Žaja, 1975: 17). No, ipak, njegova je gospa i obdarena „razumom anđelskim“, njeno je lice rajsko, kosa zlačana, visoka je i tanka, rumenih ustiju te iznimne ljepote. Kao i njegov suvremenik, opisao je svoj prvi susret s lijepom seljankom: „Vidivši seljanku prilipšu ner vilu, / visoku i tanku, rumenu i bilu“ (Bogdan, 2007: 14). No za razliku od petrarkističke idealne ženine ljepote, Držić svoju seljanku stavlja u realan svijet, ona je za njega „toliko lijepa da je u stanju pobuditi želju i u staroga seljaka, a kamoli neće njega u naponu mladosti“ (Bogdan, 2007: 14). Njezina iznimna ljepota budi u njemu duboke osjećaje ljubavi i čežnje, nadanja te potonju probadajuću bol.

U svoje je opise često povezivao i neke religiozne motive s ciljem prikazivanja gospe kao božanstva: „A oni blaženi i velmi čestiti / ki često združeni mogu se ljubiti“ (Malinar, 2011: 116). Osim samih opisa, prisutni su stihovi u kojima je opisano vlastito emocionalno stanje i razmišljanje o sudbini koja mu je odredila ljubavne patnje: „Moje čisto zlato, pokli me Bog stvori, / Odlučen bit na to da me ljubav mori“ (Bogdan, 2012: 171).

Šiško Menčetić i Džore Držić predstavljaju prvu generaciju petrarkista. Prvi su pjesnici koji su u svoju liriku usvojili petrarkističke motive i tematiku, istovremeno pišući na narodnom dvostruko rimovanom dvanaestercu. Zahvaljujući njima Dubrovnik je postao prvo središte u kojem se pisala ljubavna lirika, ali i prvo središte petrarkizma. Njihove pjesme slijedila je druga generacija petrarkista, Hanibal Lucić, Marin Držić i Nikola Nalješković, koja je uvela petrarkističke motive u nove književne oblike.

5. Književno razdoblje baroka

Barok se na europskoj sceni javio tijekom 17. stoljeća. U svim umjetnostima, obilježen je pretjeranim kičem. U književnosti autori koriste brojne metafore, antiteze, usporedbe i ostale stiske figure kako bi izazvali čuđenje i zaprepaštenost kod čitatelja. Specifično je korištenje nove stilske figure, *končeta*, koji je spajanjem inače nespojivih pojmova davao dojam domišljatosti i raskoši jezika.

Barok se u književnosti učvrstio na područjima gdje se u prošlom stoljeću oblikovala renesansa, što znači da se najviše razvio na području Dubrovačke Republike te rjeđe u unutrašnjosti Dalmacije. No, barok je uspio prodrijeti i na područja gdje nije bilo velikoga odaziva, primjerice područja sjeverozapadne i sjeveroistočnih dijelova Hrvatske gdje je tada došlo do miješanja zaostalih petrarkističkih struja te novih baroknih stilova. Najbolje vidljiv primjer jest u opusu obitelji Zrinski, točnije djelima Frane Krsta Frankopana (Fališevac, 2004: 222). S čvrstim temeljem iz razdoblja renesanse, petrarkistički diskurs uspio je prijeći u period baroka gdje se može vidjeti kroz nekoliko žanrova, osim već poznate ljubavne lirike, primjerice u povijesnom epu, melodrami, komičnim ljubavnim poemama te pastoralama. U najvažnije predstavnike ovoga doba ubrajamo lik i djela Ivana Gundulića, Junija Palmotića, Ignjata Đurđevića te Ivana Bunića Vučića o kojem će se reći nešto više.

5.1 Ivan Bunić Vučić – zbirka *Plandovanja*

Dživo Bunić Vučić, potomak je dubrovačke aristokratske obitelji, rođen 1592. godine. Poznato je da je 1611. ušao u Veliko vijeće te da je od tada obavljao razne državne dužnosti. Također je kasnije bio član Vijeća moljenih i Maloga vijeća, bio je sudac za građanske sporove, a zabilježena mu je i titula kneza Republike čak pet puta. Vješto se bavio trgovinom te je stekao posjede na Pelješcu, Šipanu, u Gružu te je posjedovao dvije kuće u Dubrovniku. Preminuo je u Dubrovniku 1658. godine (Fališevac, 1987: 7-8).

Njegovo najznačajnije djelo je zbirka pjesama *Plandovanja*, za koju se smatra da je nastala u njegovim mlađim danima. Uz zbirku, važno je i barokno djelo *Mandaljena pokornica* koja se kao barokni plač, javlja prvi puta u hrvatskoj književnosti. Zbirka *Plandovanja* se većinski sastoji od ljubavnih pjesama, njih 75, a uz njih su zapisani 5 razgovora pastirskih, 8 nadgrobica, 18 duhovnih pjesama, 3 prepjeva psalama te 1 pjesma koja je napisana u pohvalu Gundulićeva djela *Arijadne* i 1 pjesma pohvalnica gradu Dubrovniku (Fališevac, 1987: 7-8). Zbirka je posthumno objavljena tek u 19. stoljeću, točnije 1849. godine, a objavio ju je Orsat

Počić u časopisu *Dubrovnik*, gdje je objavljeno tek 86 pjesama. Zbirka je u cjelovitosti objavljena tek 1971. godine pod naslovom *Djela Dživa Bunića Vučića*, u ediciji *Stari pisci hrvatski*, a priredio ga je Milan Ratković (Fališevac, 1987: 8).

Značenje naslova zbirke, autorica Dunja Fališevac u svojoj knjizi *Ivan Bunić Vučić*, zaključuje kako „Plandovanje“ stoji kao „oznaka stanja, atmosfere, u kojoj su te pjesme nastajale, ako naziv za položaj i mjesto baroknoga poetskog teksta uopće“, odnosno smatra da „Plandovanja označuje dokolicu koja omogućuje njihovom stvaraocu kretanje u slobodnom prostoru pjesničke fantazije, nesputanom zakonitostima stvarnosti, te zove čitaoca da ih u isto takvoj dokolici akceptira“ (Fališevac, 1987: 10). Većina ljubavnih pjesama obilježena je petrarkističkom tematikom te obuhvaćaju širok spektar ljubavnih tematika uključujući klasično uzdizanje ljubavi i ljepote, zatim one o slatko-gorkim osjećajima zaljubljenog pjesnika neuzvrćene ljubavi. Novost kod Bunićevih pjesama jest da u duhu baroka on u svojoj lirici zadržava tradicionalne oblike petrarkizma „stil je u njegovim pjesmama, naime, tako intenzivan da često prerasta smisao glavnog motiva ili teme, a končetizam, bitna sastavnica Bunićeva stvaralaštva, destruirala emocionalni kompleks ljubavi karakterističan za petrarkizma i poetskoj tvorbi daje novo značenje u odnosu na naslijeđeni poetski senzibilitet“ (Fališevac, 1987: 12).

Bunićeve ljubavne pjesme sadrže već poznate petrarkističke motive koji pjevaju o ljepoti odabranice te osjećaje koji su popratili njegovu zaljubljenost i nepravdu koju mu nanosi neuzvrćena ljubav. No, kod Bunića uočljivi su i neki novi potpuno novi, a s njima i tematike. Na primjer, ustaljeni prikaz idealne žene plave kose i bistrih očiju kod Bunića postaje: „vesela moja tmina“, „ugljen obljubljeni“, ili posve neuobičajeno, samo „crnilo“ (Fališevac, 1987: 144). Zatim unosi motiv ljubavi prema dvije žene, uključuje i svađu između dvije odabranice, spominje i ženu koja već ima dijete. Mogu se pronaći i nove usporedbe, primjerice usporedba žene i zmije, pjesnika i snijega s planine.

Analizom njegova stvaralaštva, možemo zaključiti da sadrži temeljne opise i osjećaji koji su specifični za petrarkizam, primjerice u „pjesmi br. 40 Bunić spaja tradicionalni motiv diobe duše i tijela s motivom poljubaca i razbluda“ „Ah, da mi se toj dopusti / gdje smo ovako zagrljen / da kroz slatke tvoje usti / svu izvadiš dušu meni!“ (Fališevac, 1987: 37). Često je vidljiva i tema prolaznosti povezana s pojmom ljubavi ili ljepote: „Ubiraj, diklice, dočim je proljetje / tej lijepe ružice i rano toj cvijetje, / i drži spomene u branju od cvita / da kako cvijet vene, svenuće tva lita.“, također se vidi upotreba hrvatskih naziva za dragu – diklica (Fališevac, 1987: 49). Odstupanja od prvih petrarkista i najava novog načina pjevanja petrarkizma vidljiva su u sljedećim stihovima: „Neka družu hvale i slave / sve gospoje bijelo lice, / ja ću dike tve

gizdave / spijevat, lijepa crničice“, gdje pozdravlja prve generacije petrarkista i najavljuje nove (Fališevac, 1987: 96). Bunić koristi nove inovativne načine izražavanja. Vidljiva je velika primjena metaforiziranja i končeta u svrhu izazivanja čuđenja kod čitatelja i pokazatelja dobrog rukovanja s jezikom. Kako je već spomenuto, Bunić je uveo novi motiv – ljubav prema dvjema ženama: „Ljubav draga mene stavi/među rajske dvije vile“, koja se kosi sa petrarkističkom idejom o idealnoj vjernoj ljubavi. (Fališevac, 2006: 237)

Bunićeve ljubavne pjesme u potpunosti pripadaju razdoblju baroka. Iako se temelje na petrarkističkim opisima iz prethodnog razdoblja, Bunić je u svoje pjesme uključio i humor te je često naglašavao senzualne motive. S druge strane su vidljivi potpuno suprotni motivi takvom načinu izražavanja, oni religiozni, koji svi zajedno daju tipična obilježja barokna razdoblja (Fališevac, 1987: 95).

6. Književno razdoblje romantizma

Romantizam se u Europskoj kulturnoj povijesti javlja u razdoblju od 1790. do 1840. godine. Naziv je izveden iz pridjeva romantički što se povezuje s temeljnim dijelom romantičarske književnosti. U romanima se pruža otpor prema racionalizmu, stvara se idealizirani svijet s herojem, junakom. Atmosfera je melankolična, sukladna tadašnjoj „svjetskoj boli“ uzrokovana raznim sukobima, ali se pojavljuje zanimanje za folklorne vrijednosti koje zatim pobuđuju nacionalnu svijest naroda koji tragaju za vlastitim identitetom (<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=53304>, pristupljeno 28.8.2023).

U isto vrijeme, romantizam se u slavenskim zemljama miješa s još jednim pokretom, buđenjem nacionalne svijesti. U zemljama kao što su Češka, Poljska, pa i Hrvatska, književnost će biti jedan od „alata“ koja je onda postala dio narodnog kulta u borbi za vlastiti jezik i zemlju. U vrijeme hrvatskog romantizma, razvija se ilirska književnost koja svoje temelje ima na povijesnim događajima i važnim ljudima koji su obilježili hrvatsku povijest. Za razliku od europskog romantizma, koji u središtu ima individualnost, hrvatski pisci zagovaraju slogu i jedinstvo naroda, u kulturnom i jezičnom smislu. S obzirom na buđenje nacionalne svijesti, nastaju budnice i domoljubne pjesme, a u nekih pisaca, poput Stanka Vraza, i dalje postoji ljubavna lirika. Uz liriku, pisala se epska književnost, dramski tekstovi i putopisi. Najvažniji predstavnici su bili poznati ilirski preporoditelji: Ivan Mažuranić i njegovo djelo *Smrt Smilage Čengića*, Dimitrije Demetar, Ivan Kukuljević Sakcinski koji je napisao prvu hrvatsku dramu *Juran i Sofija*.

6.1 Stvaralaštvo Stanka Vraza

Stanko Vraz, pravim imenom Jakob Frass, rođen je u Sloveniji 1810. godine. Za vrijeme svog studiranja filozofije i prava u Grazu, počeo je proučavati i učiti slavenske jezike te njihovu kulturu i književnost. Ubrzo je i sam počeo skupljati slovenske narodne pjesme te je bilježio kulturne običaje i starije napjeve. Kao poznavatelj latinskog jezika prevodio je poznata antička djela Vergilija, Horacija, Katula, Ovidija. Pišući na narječju svoga rodnoga kraja, štajerskom, pokušao je svojim stihovima doprijeti u slovenski časopis *Kranjske čbelice*, ali neuspješno. Nakon toga je došao u dodir s Hrvatskim narodnim preporodom te je vrlo brzo počeo surađivati s Ljudevitom Gajem i raditi na hrvatskom časopisu *Danici*. Svoju prvu pjesmu na hrvatskom, odnosno ilirskom jeziku, *Stana i Marko*, objavio je upravo u *Danici*. Vraz je od tada prevodio i svoje izvorno slovenske pjesme na hrvatski jezik, a od 1839. godine u potpunosti se posvetio hrvatskoj književnosti (Mihanović, 1971: 45-46). Iako, kako zaključuje Nedjeljko Mihanović, slovenski jezik nikada nije napustio stvaralaštvo Stanka Vraza. On je „svjesno prilagođavao književni izraz prema stapanju i stvaranju umjetnog hrvatsko-slovenskog zajedničkog jezika“ (Mihanović, 1971: 50).

Osim lirike koje je redovno objavljivao u *Danici*, Stanko Vraz objavio je lirsku zbirku *Dulabije*. Također je objavio knjigu *Glasi iz dubrave žeravinske* koje sadrže balade i romance, a ostatak pjesama i prijevoda objavio je u *Gusle i tambure*. Vrazov angažman u hrvatskom preporodu vidljiv je u pokretanju časopisa „Kolo“ u suradnji s Dragutinom Rakovcem i Ljudevitom Vukotinovićem, u „kojemu je pod pseudonimom Jakob Rešetar iznosio svoja kritička opažanja i poglede“ (Mihanović, 1971: 46).

Njegov najljepši rad svrstan je u već spomenutu, zbirku ljubavnih pjesama s punim nazivom *Dulabije, Ljubezne ponude za Ljubicu od Stanka Vraza* (Mihanović, 1971: 46). Značenje tog imena može se povezati s nekoliko stvari. Kao sljedbenik Petrarce, i kod Stanka Vraza se dogodio sudbonosni trenutak kada je upoznao „samoborsku crnooku ljepoticu“ Julijan Cantily, nećakinju Ljudevita Gaja. Smatra se da se Vraz poigrao s njenim imenom, pa se tako dobilo ime Julija (na talijanskom Giulia), odnosno predstavlja osobu koja je poznata još iz vremena Shakespeara, kao osoba kojoj su posvećene pjesme. Značenje svoje zbirke, Vraz je objasnio u napomenama zbirke (1840): „Djul (ili kako Nijemci, Englezi i Francuzi pišu Giul) znači na turskom jeziku ružu. A *Djulabije* je jedan varst od sladcih, blagomirisnih jabukah, koje su kao ruža carvene“ (Mihanović, 1971: 53).

Vrazove Đulabije su nastale u razdoblju budnica gdje nije bilo mjesta za ljubavne iskaze već pozive na buđenje nacije. Nedjeljko Mihanović zaključuje kako je Vrazovo pjesništvo usmjereno prema umjetničkom izražavanju osjećaja, „osjećaju ljubavi koja ga je nadahnjivala i na krilima mašte uzdizala njegov poetski zanos“ (Mihanović, 1971: 52). Njegovo stvaralaštvo prožeto je elementima dubrovačke književnosti i klasičnih stilova, ali je vidljiv i utjecaj njemačke romantike te narodne književnosti.

Analizom pjesama, vidljivo je često korištenje mitoloških imena i poznatih klasičnih likova kao što su: Penelopa, Odisej, Atlanta, Areta, Nausikaja, Acheront i ostalih (Mihanović, 1971: 54). Nadalje, tipični romantičarski pogled na svijet i njegov doživljaj, vidljivo je u stihovima „Evo ti prilike / srca moga živa / gdje ga po slasti / po u tuzi pliva“ (Mihanović, 1971: 56).

Domaći izrazi, uključujući i one dubrovačke, česti su dijelovi opisa njegove drage: „rajsko lice“, „strijelj njenih očiju“, za kosu koristi sintagmu „ljuven vez“, njen stas „kip“, a njenu ljepotu opisivao „Kao ruža cvati“, „ljepost od Ljubice“ (Mihanović, 1971: 57). Za razliku od prethodnih razdoblja, Vrazove riječi postizale su novu dimenziju „jer im je u kontekstu vlastito doživljaja davao sobni, izvorni i intimni smisao“ (Mihanović, 1971: 57). Još jedan poseban način izražavanja jest da je Vraz, u ponekim stihovima ideal žene promatrao kao dio domovine kojim je opisivao ljepote prirode: „Kip od zavičaja / kitna i ugodna / brda lozoslavna / polja žitoplodan“, gdje se kroz „kip“ ujedinjuju oba pojma. (Mihanović, 1971: 60).

Iako je Vrazovo stvaralaštvo nije puno stilskih sredstava kao što je u Ivana Bunića Vučića, on je svojom jednostavnošću i izražajnošću ponudio potpuno drugačiji i posebniji pristup ljubavnoj lirici. Zaključno tome, Mihanović iznosi: „iako se sam osjećao nedovršenim, u takvim stihovima dao je najnježnija lirska ostvarenja u razdoblju preporodne književnosti, s mnogo osobnih, izvornih obilježja“ (Mihanović, 1971: 63).

7. Zaključak

Francesco Petrarca odigrao je veliku ulogu u svjetskoj, ali i hrvatskoj književnosti. Književni pravac koji je nastao oponašanjem njegova pjesništva, ujedno je i postavio temelj za razvitak hrvatske književnosti.

Petrarkizam je omogućio nastanak prve prave pjesničke škole po čijem su uzoru pisale mnoge generacije. Ona je na hrvatskom području omogućila razvitak književnog, odnosno pjesničkog jezika. Iako su neki motivi i teme preuzete, hrvatski su ih pisci prilagodili svojem

jeziku i vremenu. Pisali su dvostruko rimovanim dvanaestercem, koristili su se opširnim spektrom motiva iz hrvatske narodne književnosti te uključivali razne elemente iz hrvatske kulture. Iako je petrarkizam bio samo književni pravac, on je u Hrvatskoj obilježio cijelo renesansno razdoblje, a u kasnijim omogućio razvitak hrvatskog pjesništva.

8. Popis literature:

Bogdan, Tomislav (2012). *Ljubavi razlike*. Zagreb: Disput.

Bogišić, Rafo (2007). *Hrvatski petrarkizam*. Zagreb: Školska knjiga.

Bogišić, Rafo (2007). *Patnje mladoga Džore*. Zagreb: Matica hrvatska.

Čale, Frane (1971). *Petrarca i petrarkizam*. Zagreb: Školska knjiga.

Fališevac, Dunja (1987). *Ivan Bunić Vučić*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.

Fališevac, Dunja (2006). Barokni petrarkizam u hrvatskoj književnosti. U: Bratislav Lučin i Mirko Tomasović (ur.) *Petrarca i petrarkizam u hrvatskoj književnosti*. (str. 219-244). Split: Književni krug.

Fališevac, Dunja (2007). *Dubrovnik – otvoreni i zatvoreni grad. Studije o dubrovačkoj književnoj kulturi*. Zagreb. Naklada Ljevak.

Mihanović, N. (1971). Poezija Stanka Vraza. V. Pavletić (ur.) *Veliki romantičari* (str. 44-65). Zagreb: Školska knjiga.

Peakić-Žaja, Marija (1975). *Hrvatski petrarkisti (antologija)*. Zagreb: Izdavačko knjižarsko poduzeće mladost.

Internetski izvori:

Malinar, Smiljka (2011). Diskursi Ranjinina zbornika i njihov jezični izraz. *Colloquia*

Maruliana, 20 (20), 107-120. URL: <https://hrcak.srce.hr/clanak/100517>

Renesansa. U: *Hrvatska enciklopedija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=52451> (pristup ostvaren 20. 8. 2023)

Romantizam. U: *Hrvatska enciklopedija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=53304> (pristup ostvaren 26. 8. 2023).